

Ενδεικτικές απαντήσεις:

A. Περίληψη

Στο κείμενο αντιπαραβάλλονται οι δημοκρατικές κοινωνίες με τις μαζοποιημένες. Ο δοκιμογράφος επισημαίνει ότι, ενώ οι πρώτες συγκροτούνται από πολίτες που με υπευθυνότητα και αυτοπειθαρχία υλοποιούν ατομικούς και συλλογικούς στόχους, στις δεύτερες επικρατεί η ισοπεδωτική ομοιομορφία, που συνθλίβει τη διαφορετικότητα με τη διέγερση ομαδικών παθών και ενστίκτων. Έτσι τα μαζοποιημένα άτομα αδυνατούν να διαμορφώσουν ελεύθερα τη ζωή τους, καθώς στερούνται κριτικής ικανότητας και λειτουργούν παρορμητικά ως υποχείρια προπαγανδιστικών μηχανισμών. Με την παρομοίωση ενός ψηφιδωτού ο συγγραφέας αποδίδει την αρμονία ενός δημοκρατικού συνόλου στην ανομοιότητα και τη συμπληρωματικότητα των μελών του, καταλήγοντας ότι ατομική ελευθερία και συλλογική ευδαιμονία είναι έννοιες αλληλένδετες. (99 λέξεις)

B1. Η κοινότητα χρειάζεται την ατομική ύπαρξη, για να αποκτήσει κι αυτή το νόημά της. Η γνήσια δημοκρατική κοινωνία συγκροτείται από πολίτες συνειδητοποιημένους, ώριμους και κριτικά σκεπτόμενους. Καθένας διατηρεί την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του και το δικαίωμα να οραματίζεται και να πραγματώνει προσωπικούς στόχους. Παράλληλα, όλοι μαζί διαμορφώνουν μέσα από μια διαδικασία αλληλεπίδρασης την κοινή τους μοίρα, τους άγραφους και γραπτούς νόμους τους, τις προτεραιότητές τους, αναλαμβάνοντας και την ευθύνη των συλλογικών επιλογών τους. Μια τέτοια κοινωνία ανταποκρίνεται στο σκοπό της, που δεν είναι άλλος από τη σύζευξη ατομικής ολοκλήρωσης και συλλογικής ευδαιμονίας.

B2. Η 4^η παράγραφος αναπτύσσεται με αναλογία.

Ο συγγραφέας παρομοιάζει το κάθε μέλος μιας δημοκρατούμενης κοινότητας με το πετραδάκι ενός ψηφιδωτού. Όπως δηλαδή τα πετραδάκια συγκροτούν ένα σύνολο μέσα από την ανομοιότητά τους, έτσι και οι πολίτες επιτυγχάνουν τη συλλογική αρμονία μέσα από τη μοναδικότητά τους. Χαρακτηριστικές είναι οι φράσεις: «παρομοίασαν τον άνθρωπο... με τα πετραδάκια του ψηφιδωτού» και «Το ίδιο παρατηρείται και στους ανθρώπους...».

B3. Το δοκίμιο είναι αποδεικτικό.

Συγκεκριμένα, ήδη από τις δύο πρώτες παραγράφους διαφαίνεται τόσο το θέμα του κειμένου (αντιπαραβολή της δημοκρατούμενης κοινότητας με τη μάζα) όσο και η θέση του συντάκτη υπέρ της δημοκρατίας.

Η αλληλουχία των νοημάτων είναι λογική, κάτι που οφείλεται και στη συχνή χρήση διαρθρωτικών λέξεων όπως: γενικότερα (γενίκευση), ενώ (αντίθεση), ώστε (αποτέλεσμα), γιατί (αίτιο), δηλαδή (επεξήγηση).

Χρησιμοποιείται η αναφορική και όχι η συγκινησιακή λειτουργία της γλώσσας («όταν μιλούμε για μάζα εννοούμε», «η κοινότητα πραγματοποιεί τους σκοπούς της»).

Το ύφος είναι αντικειμενικό και σοβαρό, χωρίς προσωπικό ή εξομολογητικό τόνο («Η κοινότητα είναι μια οργανικά μεγαλωμένη με κοινά πεπρωμένα ενότητα ατόμων»).

Πρόθεση του συντάκτη είναι η πειθώ, με επίκληση κυρίως στη λογική και λιγότερο στο συναίσθημα (για παράδειγμα, στην 4^η και 5^η παράγραφο διατυπώνεται με τη

μορφή συλλογισμού η άποψη ότι η δημοκρατική κοινωνία εδραιώνεται στη διαφορετικότητα και τη μοναδικότητα των μελών της).

B4.

α. Από ενεργητική σε παθητική:

Για να εννοηθεί καλύτερα η έννοια μάζα και, γενικότερα, η ουσία του κοινωνικού αυτού φαινομένου, θα αντιπαραβληθεί η έννοια «δημοκρατούμενη κοινότητα» στην έννοια μάζα.

β. Από παθητική σε ενεργητική:

Αν οι άνθρωποι ήταν τέλεια κι απaráλλαχτα όμοιοι, τότε τον καθένα μας θα μπορούσε να αντικαταστήσει ο άλλος, ο οποιοσδήποτε δηλαδή τυχόν αντιπρόσωπός του.

B5. Αντώνυμα

εκτιμάται: απαξιώνεται, περιφρονείται

ενιαία: ποικιλόμορφη, ανομοιογενής

αφανίζεται: αναδεικνύεται, καλλιεργείται

συνέχουν: διασπών, διαιρούν

μοναδικός: πανομοιότυπος, μαζοποιημένος

Γ. Παραγωγή λόγου

Επισημάνσεις: Ζητείται δοκίμιο (αποδεικτικό). Ο τίτλος είναι προαιρετικός. Απαιτείται ύφος αντικειμενικό και σοβαρό.

Τίτλος: «Συναποφασίζω, άρα υπάρχω»

Πρόλογος

Η δημοκρατία ως πολίτευμα και τρόπος κοινωνικής συνύπαρξης σημαίνει ότι τα μέλη μιας κοινότητας συναποφασίζουν για την κοινή ζωή τους, είτε άμεσα είτε μέσω αντιπροσώπων. Η γνησιότητά της προϋποθέτει ελευθερία και ισονομία των πολιτών, συμμετοχικότητα, ουσιαστικό διάλογο, σεβασμό στη συλλογική βούληση, ανεξαρτησία από εξωτερικές πιέσεις, διάκριση επιμέρους εξουσιών. Ωστόσο, σήμερα αμφισβητείται είτε η ύπαρξη αληθινής δημοκρατίας είτε ακόμη και η αναγκαιότητά της, κάτι που σχετίζεται τόσο με τοπικές όσο και με διεθνείς εξελίξεις.

Κύριο μέρος

1. Παράγοντες που ευθύνονται για την κρίση της σύγχρονης δημοκρατίας:

- ο έμμεσος – αντιπροσωπευτικός χαρακτήρας της αποξενώνει τον πολίτη από την πολιτική του φύση (πολιτική αλλοτρίωση)
- η έλλειψη σωστής και αντικειμενικής πληροφόρησης αποπροσανατολίζει και χειραγωγεί πνευματικά το άτομο (παραπληροφόρηση, κατευθυνόμενη πληροφόρηση)
- η διάκριση των εξουσιών είναι συχνά επιφανειακή και όχι πραγματική (φαινόμενα διαφθοράς και διαπλοκής)

- κυριαρχεί η αναξιοκρατία, η ψηφοθηρία, ο λαϊκισμός, η υποσχესιολογία και το «πελαταιακό σύστημα» (έλλειψη πολιτικού ήθους)
- παρατηρούνται φαινόμενα περιφρόνησης της «κοινής γνώμης» (πολιτικός αυταρχισμός) ή έντονου διχασμού των πολιτών (πολιτικός φανατισμός)
- δεν εξασφαλίζεται η ισότητα ευκαιριών για οικονομική και κοινωνική προαγωγή των πολιτών
- οι δυσμενείς διεθνείς συγκυρίες (πόλεμοι, αντιπαραθέσεις, οικονομικές κρίσεις, έξαρση εθνικιστικών και ρατσιστικών φαινομένων) κλονίζουν την ομαλότητα, απαραίτητο στοιχείο της δημοκρατίας
- η διαδικασία ενοποίησης του σύγχρονου κόσμου (παγκοσμιοποίηση, ευρωπαϊκή ενοποίηση, επέκταση του οικονομικού συστήματος της ελεύθερης αγοράς, κυριαρχία των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών) αυξάνει το συγκεντρωτισμό και μειώνει τη δυνατότητα κριτικού ελέγχου και παρεμβάσεων των πολιτών στα σημαντικά ζητήματα της ζωής (κοινωνία, οικονομία, περιβάλλον, εκπαίδευση, διατήρηση παγκόσμιας ειρήνης)
- η πολιτιστική αλλοτρίωση τείνει να ισοπεδώσει τους λαούς και να εξαφανίσει την ποικιλία και τη διαφορετικότητα (πολιτισμική ομογενοποίηση)
- το κυρίαρχο πρότυπο ανάπτυξης (υλιστικό, τεχνοκρατικό, καταναλωτικό) προωθεί τον ατομικισμό, αποθαρρύνει τη συλλογικότητα, διαρρηγνύει την κοινωνική συνοχή
- η εκπαίδευση δεν προάγει τη δημιουργική και κριτική σκέψη
- συχνά οι εξωγενείς πιέσεις είναι καθοριστικότερες από την πραγματική βούληση των πολιτών

2. Τρόποι προστασίας της δημοκρατίας:

- χρήση ουσιαστικού διαλόγου και όχι απαγορεύσεων, περιορισμών και κατασταλτικών μηχανισμών
- συνεχής και συλλογική προσπάθεια για τη βελτίωση των θεσμών και των νόμων
- πραγματική εναλλαγή προσώπων στην πολιτική εξουσία
- εξασφάλιση στους πολίτες πραγματικών εναλλακτικών επιλογών στην παιδεία, την πληροφόρηση, την εργασία, την έκφραση
- ικανότητα προσαρμογής του πολιτεύματος στις συνεχώς μεταβαλλόμενες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, με στόχο πάντα την προστασία του πολίτη από νέες μορφές αυθαιρεσίας
- ωριμότητα και ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών στα κοινά
- πραγματική αντιμετώπιση των σύγχρονων νοσηρών φαινομένων διαφθοράς
- ενδυνάμωση των μορφών άμεσης δημοκρατίας

Επίλογος

Συμπερασματικά, οι ραγδαίες μεταβολές στις σύγχρονες μεταβιομηχανικές κοινωνίες και η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας έχουν προκαλέσει ένα είδος «μετάλλαξης» της δημοκρατίας. Η κρίση του πολιτεύματος παρατηρείται διεθνώς και συνίσταται στην εκούσια ή ακούσια απομάκρυνση των πολιτών από τη λήψη των αποφάσεων. Απαιτούνται επομένως ουσιαστικά μέτρα για την εξυγίανση και τον επαναπροσδιορισμό της.

ΟΡΟΣΗΜΟ ΡΑΦΗΝΑ
Επιμέλεια: Ελένη Μπενά

ΟΡΟΣΗΜΟ